PROBLEMATICA STIMULĂRII PRIN MIJLOACE DE DREPT PENAL ÎN CAZUL ACTELOR TERORISTE: ANALIZA LEGISLAȚIEI NAȚIONALE ȘI DE DREPT PENAL COMPARAT

THE ANALYSIS OF NATIONAL CRIMINAL LEGISLATION AND COMPARATIVE CRIMINAL LAW ON STIMULATION OF POSITIVE BEHAVIOUR IN CASE OF TERRORIST ACTS

Dorina GUREV, dr., lect. univ.,
Universitatea de Stat din Moldova
Mihaela BOTNARENCO, dr., lect. univ.,
Universitatea de Stat din Moldova

Abstract: From the content of the mentioned provisions results the will of the national legislator to use additional means, both for the prevention of acts of terrorism and for minimization of the damage that may arise because of a terrorist act, such as stimulating the perpetrator to a positive behavior. It shows the evolution of the „collaborators of justice" in the context of the criminal regulations of some states, as well as some incursions into the supranational legislation. It's argued that the use of collaborators of justice has now become a measure that can no longer be avoided by the states if an effective fight against multiple manifestations of crime, especially the organized one, is desired.

Cuvinte cheie: *act terorist, colaborator al justiției, răspundere penală, liberare de răspundere penală, justiție.*

Realizarea eficientă a actului de justiţie presupune activitatea conjugată a mai multor instituţii (sistemul judecătoresc, procuratura, organele de urmărire penală, avocatura, sistemul de executare a sancțiunilor etc.), precum și colaborarea dintre subiecții acestor instituții cu cetățenii. În cadrul unui proces penal, se circumscrie noțiunii de participanți (în sens larg) toţi titularii care au un rol în vreo activitate procedurală, din rândul acestora făcând parte organele judiciare, părțile, apărătorul și alte persoane, accepțiune care reunește pe toți acei care iau parte la procesul penal [1, p.136]. Contribuţia subiecților neoficiali în planul realizării actului de justiție se poate concretiza: fie pe calea denunţării unor infracţiuni, fie pe calea depunerii de declarații, mărturii în cadrul unui dosar penal ori prin alte modalităţi prin care se aduce un ajutor organelor de justiție în soluţionarea unor cauze. Deopotrivă, o persoană implicată în comiterea unei infracţiuni poate coopera cu organele de justiție în planul preîntâmpinării survenirii unor urmări grave rezultate din săvârşirea acelei infracţiuni, precum şi în vederea acumulării probelor, deconspirării unor infracţiuni aflate la faza de pregătire şi demascării unor infractori cu care aceasta a colaborat sau şi-a propus să colabore-

ze. Utilizarea acestor persoane în acţiunea justiţiei se face respectând principiile dreptului şi în conformitate cu prevederile legale, în scopul căutării adevărului prin administrarea de dovezi pertinente, concludente şi utile.

Ca regulă, cooperarea persoanelor implicate în săvârşirea unei (unor) infracţiuni cu organele de justiție are la bază o tranzacţie, care constă într-un schimb de beneficii dintre aceste persoane şi stat, concretizat, pe de o parte, în suportul acordat de către ele organelor de justiție în investigarea infracţiunilor în săvârşirea sau pregătirea cărora au fost implicate, iar, pe de altă, în acordarea unui tratament juridic mai favorabil acestor persoane de către stat, în special prin intermediul legii penale.

Utilizarea persoanelor cu tangenţă infracţională în scopul realizării justiţiei constituie, în realitate, o „adaptare" a justiţiei la evoluţia criminalităţii, care, în plan cazuistic a obţinut o altă coloratură. Aceasta se atestă *inter alia* prin diversificarea modalităţilor utilizate de către făptuitori la comiterea unor infracţiuni, în special de gravitate sporită. Aşadar nu este surprinzător că, sistemul represiv de justiţie s-a gândit să-l provoace pozitiv pe infractor stimulându-l prin „recompense" de natură penală în cazul în care consimte să colaboreze cu organele de justiţie, într-o măsură în care să contribuie fie la preîntâmpinarea unor infracţiuni sau a unor urmări grave rezultate din săvârşirea infracţiunii la care a contribuit, fie la demascarea infractorilor ori prin aducerea unui alt aport decisiv pentru rezolvarea anchetei judiciare.

Fenomenul demascării infracţionalităţii de către cei care sunt implicaţi ori au fost implicaţi în demararea activităţilor infracţionale nu este unul recent. Pe parcursul traseului istoric, denunţătorii crimelor la care ei înșiși au contribuit au fost denumiţi „pocăiţi", „penitenţi" ori „căiţi" – noţiuni care caracterizează situaţia celor „care se căiesc activ de săvârşirea unor fapte" ori care se asociază cu infractorii care s-au transformat în „colegi de justiţie". Pornind de la aceste semnificaţii, astăzi aceste persoane sunt adesea numite – *colaboratori ai justiţiei*.

Din punct de vedere al momentului în care colaboratorii justiţiei îşi aduc aportul în realizarea actului de justiţie, se atestă o distincţie între: „colaborarea precoce" – atunci când o persoană cooperează cu organele de justiție înainte de a săvârşi nemijlocit vreo infracţiune şi face astfel posibilă evitarea săvârşirii infracţiunii planificate; „colaborarea tardivă" – atunci când o persoană care a participat la o infracţiune a decis să colaboreze cu organele de justiție pentru a curma infracţiunea și a evita survenirea unor urmări grave suplimentare sau pentru a evita o nouă infracţiune sau o infracţiune de acelaşi fel ori de a identifica făptuitorii sau complicii; şi „colaborarea foarte tardivă" – atunci când persoana deja condamnată cooperează cu organele de justiție în planul descoperirii unor infracţiuni la care a participat, identificării altor infractori, curmării unor urmări sau acumulării probelor.

Statele Unite ale Americii au fost primii care au recunoscut importanţa colaboratorului justiţiei – figură omniprezentă la diferite stadii ale procesului penal, fiind, prin urmare, posibile diferite tipuri de acorduri: cu privire la exercitarea urmăririi (informal immunity agreements), cu privire la calificarea reţinută (charge bargaining) ori cu referire la pedeapsa cerută (sentence bargaining). Mai mult ca atât sub denumirea de „imunitate legală", Codul federal american prevede posibilitatea unei instanţe de a obliga un suspect să colaboreze cu autorităţile sub ameninţarea unei pedepse, dar numai cu promisiunea că mărturia sa nu va fi folosită împotriva lui [2, p.77-91].

La nivel european, colaboratorii justiţiei îşi fac prima apariţie oficială în sistemul de drept italian. Introducerea unui cadru normativ eficient cu caracter de recompensă în materia combaterii criminalităţii organizate de tip mafiot, a fost determinată de presiunea creată de situaţiile de urgenţă ce ţineau de descoperirea şi curmarea săvârşirii infracţiunilor de către aceste grupări.

Sub această presiune, a fost edictat Decretul Lege nr.8 din 15 ianuarie 1991 [3] prin care a fost introdus o instituţie organică de protecţie a colaboratorilor cu justiţia şi a martorilor în procesele cu mafia. Acest cadru normativ fiind adoptat în grabă, avea mai multe imperfecţiuni tehnice şi de implementare. Din acest motiv, cadrul normativ a fost ajustat după teractul din Capaci (Sicilia, 23 mai 1992) prin Decretul Lege nr.306 din 08 iunie 1992 [4], fiind convertit la nivel de lege la scurt timp după teractul de pe str. D'Amelio (Palermo, Sicilia, 19 iulie 1992) prin care au fost introduse sancţiuni mai aspre pentru toate persoanele asociate cu mafia, precum şi beneficii suplimentare pentru colaboratorii justiţiei. În acest fel, în Italia, colaboratorii justiţiei dispun de patru beneficii fundamentale: beneficii sancţionatoare, beneficii penitenciare, beneficii procesuale şi beneficii de protecţie pentru colaboratori şi membrii lor de familie.

Reglementări speciale privind colaboratorii justiţiei sunt astăzi reflectate în legislaţia penală a mai multor state [5]. *Infra*, fără a recurge la o analiză de drept penal comparat de ansamblu vom reflecta tratamentul penal al colaboratorilor justiţiei în legislaţia penală a Germaniei, Spaniei, Franţei.

Codul penal german [6] prevede reglementări speciale privind colaboratorii justiţiei în cazul infracţiunilor legate de organizaţii teroriste şi criminale (art.129 – constituirea organizaţiilor criminale, 129 a – constituirea organizaţiilor teroriste, 129 b – organizaţii criminale şi teroriste în străinătate; confiscarea extinsă şi deprivarea), precum şi în cazul spălării banilor (art.261). În cazurile prevăzute la art. 129, 129 a şi 129 b Cod penal german, instanţa poate pronunţa o pedeapsa redusă la minim în raport cu cea prevăzută de lege, în două situaţii: 1) dacă infractorul face eforturi voluntare şi serioase, de a împiedica supravieţuirea organizaţiei sau săvârşirea unei infracţiuni care să fie în concordanţă cu scopul organizaţiei; 2) dacă a furnizat în timp informaţii care au împiedicat executarea

unei infracţiuni deja planificate. În cazul în care infractorul reuşeşte să împiedice existenţa continuă a organizaţiei sau dacă scopurile organizaţiei se realizează fără aportul său, acesta nu va suporta răspunderea penală.

În Spania, pentru a facilita dezmembrarea reţelelor teroriste, pe de o parte şi a reţelelor de trafic de droguri, pe de altă parte, legiuitorul spaniol a introdus (prin amendament în 1988) în Codul penal din 1973 posibilitatea reducerii pedepsei condamnaţilor care au a fost de acord să coopereze cu legea. La acea etapă, colaboratorii justiţiei puteau obţine o reducere totală a pedepsei în ipoteza în care cooperarea lor s-a dovedit a fi „decisivă", iar în cazul în care au executat o treime din pedeapsa aplicată, ei puteau solicita liberarea condiţionată [7].

Actualmente, potrivit *Codului penal al Spaniei* [8], în cazul infracţiunilor legate de organizaţii criminale şi grupări teroriste precum şi în cazul infracţiunilor de terorism, din Capitolul VII din Titlul XXII din Cartea a II-a al Codului penal, poate fi dispusă suspendarea executării pedepsei cu închisoare, în condiţiile legii, dacă condamnatul prezintă semne fără echivoc că a abandonat scopul şi mijloacele activităţii teroriste şi a colaborat activ cu autorităţile, fie pentru prevenirea săvârşirea altor infracţiuni de către organizaţia sau gruparea teroristă ori pentru atenuarea efectelor infracţiunilor în desfăşurare, fie pentru identificarea, captarea şi urmărirea penală a celor responsabili pentru infracţiunile teroriste, pentru a obţine dovezi sau pentru a împiedica executarea sau dezvoltarea acestor organizaţii sau asociaţii din care a făcut parte sau cu care a colaborat (art.92). În cazul infracţiunilor de terorism prevăzute în Capitolul VII al Codului penal spaniol, este consacrată posibilitatea aplicării unei pedepse inferioare cu unu sau două grade faţă de cea prevăzută pentru infracţiunea în cauză, atunci când subiectul abandonează voluntar activităţile infracţionale, se prezintă autorităţilor competente şi denunţă faptele la care a participat, colaborând activ cu organele competente pentru a preveni săvârşirea infracţiunii sau pentru a ajuta obţinerea eficientă a unor dovezi decisive pentru identificarea sau capturarea altora responsabili, fie pentru a preveni performanţa sau dezvoltarea organizaţiilor, grupurilor sau a altor elemente teroriste din care a aparţinut sau cu care a colaborat (art.579 bis. alin. (3) Cod penal spaniol).

Reglementări similare se regăsesc şi în *Codul penal al Franţei* [9]. În particular la art.422-2 Cod penal francez este prevăzută posibilitatea reducerii la jumătate pedepsei privative de libertate autorului ori complicelui, dacă aceştia au avertizat autorităţile administrative sau judiciare despre săvârşirea actului terorist, făcând astfel posibilă curmarea actelor reclamate ori prevenirea infracţiunii care determină moartea unei persoane sau o infirmitate permanentă şi, după caz, identifică alţi infractori. În cazul în care pedeapsa prevăzută pentru faptele săvârşite este detenţiunea pe viaţă, în condiţiile descrise anterior, se reduce la închisoare de douăzeci de ani (art.422-2 Cod penal al Franţei).

Actualmente, reglementarea situaţiei colaboratorilor justiţiei este în plină expansiune; or, într-adevăr, utilizarea justiţiei colaboratorilor a devenit o măsură care nu mai poate fi economisită de către state dacă se doreşte o luptă eficientă împotriva multiplelor manifestări ale criminalităţii, în special a celei organizate. Atragem totuşi atenţia că contribuţia acestor persoane, trebuie abordată cu maximă prudenţă, avându-se în vedere moralitatea îndoielnică a colaboratorilor justiţiei şi interesul lor (determinat adesea de o motivaţie de a minţi pentru a minimiza propria participare la infracţiune).

Ideea de „recompensare" a infractorilor sub forma avantajelor de natură penală în cazul în care aceştia sunt de acord să colaboreze cu sistemul de justiţie, a căpătat între timp şi o atenţie supranaţională. Este conturată aşadar o tendinţă de încurajare a introducerii în ordinea juridică a statelor membre ale Uniunii Europene (UE) a reglementărilor menite să oficializeze schimbul dintre colaborare şi beneficii în contextul justiţiei penale.

În acest fel, Consiliul Uniunii Europene considerând că este posibilă ameliorarea în mod semnificativ a identificării organizaţiilor criminale şi eficientizarea represiunii activităţii lor prin recurgerea la declaraţiile făcute către autorităţile competente de către membrilor organizaţiilor respective care acceptă colaborarea cu sistemul de justiţie, a invitat statele membre ale UE să adopte măsuri corespunzătoare în planul încurajării acţiunii pentru justiţie a persoanelor care participă s-au au participat la o organizaţie criminală ori au săvârşit infracţiuni în legătură cu criminalitatea organizată. În planul realizării acestui obiectiv, Consiliul a propus statelor membre ale UE să insereze în legislaţia lor naţională, o serie de prevederi favorabile persoanelor care rup legăturile cu o organizaţie criminală şi care fac posibilă preîntâmpinarea activităţii infracţionale sau ajută în mod concret organele de justiție la acumularea probelor determinante pentru reconstituirea faptelor, identificarea autorilor infracţiunilor precum şi reţinerea lor. Deopotrivă, Consiliul Uniunii Europene a solicitat prevederea în legislaţia statelor membre a UE a măsurilor de protecţie pentru colaboratorii pentru justiţie, precum şi facilitarea asistenţei juridice în cazurile în care sunt implicaţi astfel de colaboratori [10]. De remarcat că autoritatea legislativă a Republicii Moldova a stabilit prevederi exprese referitoare la *protecţia juridică şi socială a persoanelor care participă la combaterea terorismului*(art.38 Legea cu privire la prevenirea și combaterea terorismului [11]) inclusiv și al „colaboratorii justiției"; or, potrivit lit.b) alin.(1) art.38 din lege subiecți ai protecției sunt și *persoanele care acordă ajutor permanent sau temporar autorităţilor care desfăşoară activitatea de combatere a terorismului în prevenirea, depistarea şi curmarea activităţii teroriste, precum şi în atenuarea urmărilor acesteia,* și membrii familiilor acestora (lit.c) alin.(1) art.38).

În termenii Rezoluției Consiliului UE, prin „colaborează pentru acţiunea justiţiei" se înţelege: 1) furnizarea autorităţilor competente informaţii utile în

scopul anchetei sau al colectării cu dovezi, cu privire la: compoziţia, structurile sau activităţile organizaţii criminale, legăturile lor, în special internaţionale, cu alte grupuri criminale, infracţiunile pe care aceste organizaţii sau grupuri le-au comis sau le-ar putea comite; 2) acordarea autorităţilor competente unui ajutor concret care pot contribui la privarea organizaţiilor criminale de resursele ilicite sau profiturile obţinute din activităţile lor infracţionale.

Idee de tratament favorabil al persoanelor care colaborează cu justiţia a fost reluată ulterior în cadrul documentului intitulat „Prevenirea şi controlul criminalităţii organizate – strategia Uniunii Europene pentru noul mileniu" [12], care, în Recomandarea 25, sugerează în privința necesității stabilirii unui instrument referitor la situaţia şi protecţia [...] persoanelor care participă sau au participat la organizaţii criminale şi care sunt dispuse să coopereze cu organele justiţiei, furnizând informaţii utile în scopul investigaţiilor şi acumulării dovezilor care pot contribui la privarea organizaţiilor criminale de resursele sau încasările lor infracţionale. Aceasta precizează, în special, că ar trebui să se prevadă posibilitatea reducerii pedepsei persoanei acuzate, atunci când aceasta colaborează semnificativ în cazuri de această natură. În concordanță cu această recomandare este prevedrea inclusă la alin.(7) art.46 CP RM ce stabilește posibilitatea liberării de răspundere penală a membrilor organizației criminale în cazul în care aceștia au declarat benevol despre existenţa organizaţiei criminale şi a ajutat la descoperirea infracţiunilor săvârşite de ea ori a contribuit la demascarea organizatorilor, a conducătorilor sau a membrilor organizaţiei respective.

Unele menţiuni privind tratamentul persoanelor care colaborează cu justiţia sunt specificate şi în Recomandarea Rec (2005) 9 a Comitetului de Miniştri al statelor membre privind protecţia martorilor şi a colaboratorilor justiţiei [13]. Potrivit Recomandării prin „colaborator al justiţiei" este desemnată *orice persoană care se confruntă cu acuzaţii penale sau a fost condamnată pentru participarea într-o asociaţie infracţională sau într-o altă organizaţie infracţională de orice gen, sau la infracţiuni ţinând de criminalitatea organizată, dar care este de acord să coopereze cu autorităţile justiţiei penale, în special prin depunerea de declaraţii despre o asociaţie sau o organizaţie infracţională, sau despre orice infracţiune legată de criminalitatea organizată sau de alte infracţiuni grave*.

Aşa cum se arată în *Planul de acţiuni privind lupta contra criminalităţii organizate transnaţionale 2016-2020 (*Revizuirea Recomandării REC(2005) [14]), unul dintre considerentele care reclamă necesitatea revizuirii Recomandării REC(2005)9 ar fi inclusiv lipsa propunerilor clare de a încuraja colaboratorii să coopereze cu justiţia (pct.17). Or, Recomandarea respectivă nu abordează problema acestor stimulente şi consideră că acordarea unei protecţii este deja, prin sine, un stimulent pentru colaborare. Cu toate acestea, s-a pus întrebarea oportunităţii unei recomandări a Consiliului Europei în planul încurajării

reglementării stimulentelor, care variază de la reducerea pedepsei la acordarea imunităţii.

În ceea ce priveşte ţara noastră, trebuie să remarcăm că Republica Moldova s-a aliniat la concepţia statelor care încurajează cooperarea cu justiţia de către cei implicaţi în săvârşirea unor infracţiuni, în special prin atribuirea unui tratament juridico-penal favorabil acestora. În acest fel, alături de normele de reprimare, statul a elaborat şi norme de stimulare a făptuitorilor, care liberează de răspundere penală sau diminuează esenţialmente pedeapsa pentru comiterea unor fapte.

În prezentul context de studiu, atenţia noastră va fi focusată asupra prevederilor de la alin.(5) şi alin.(6) art.278 CP RM, care demonstrează intenţia legiuitorului de a utiliza mijloace suplimentare atât de prevenire a actelor teroriste şi de minimalizare a actului terorist, cât şi de stimulare a unui comportament pozitiv al făptuitorului inclusiv şi post criminal.

In concreto, potrivit alin.(5) art.278 CP RM, „*persoanei care a comis actul de terorism, altor participanţi li se pot aplica pedepse penale minime, prevăzute la prezentul articol, dacă ei au preîntâmpinat autorităţile despre faptele respective şi prin aceasta au contribuit la evitarea morţii oamenilor, a vătămării integrităţii corporale sau a sănătăţii, a altor urmări grave sau la demascarea altor făptuitori*", iar potrivit alin.(6) al aceluiași articol, „*persoana care a participat la pregătirea actului de terorism se liberează de răspundere penală dacă ea, prin anunţarea la timp a autorităţilor sau prin alt mijloc, a contribuit la preîntâmpinarea realizării actului de terorism şi dacă acţiunile ei nu conţin o altă componenţă de infracţiune*".

Desigur, nu poate fi vorba de atitudine clementă faţă de toţi infractorii, dar un compromis rezonabil este necesar de fiecare dată, în cazul în care acesta nu contravine scopurilor şi sarcinilor politicii penale, moralităţii sociale şi este justificat din punct de vedere practic [15, p.171]. În plus, aşa cum o specifică şi Convenţia Consiliului Europei cu privire la prevenirea terorismului din 16.05.2005: *infracţiunile de terorism şi infracţiunile prevăzute de convenţie, indiferent de autorii lor, nu sunt în niciun caz justificate prin consideraţii de natură politică, filozofică, ideologică, rasială, etnică, religioasă sau de orice altă natură similară şi amintind obligaţia tuturor statelor de a preveni asemenea infracţiuni şi, dacă acestea nu au putut fi prevenite, de a le cerceta şi de a se asigura că sunt sancţionate cu pedepse care ţin cont de gravitatea lor* [16].

Aşadar, în vederea respectării principiilor dreptului penal şi a reglementărilor internaţionale în materie, pentru „colaboratorii justiţiei" în cazul infracţiunii de act terorist legiuitorul moldav a introdus la alin.(5) art.278 CP RM o normă care prevede sancţionarea făptuitorului cu o pedeapsă minimală, iar la alin.(6) art.278 CP RM posibilitatea liberării de răspundere penală pentru acel aport şi contribuţie adusă la evitarea morţii oamenilor, a vătămării integrităţii corporale

sau a sănătăţii, a altor urmări grave sau la demascarea altor făptuitori, sau la preîntâmpinarea realizării actului de terorism.

În alt registru, concretizăm că în doctrină se atestă viziunea [17, p.168] potrivit căreia din interpretarea *ad litteram* rezultă că anexa prevăzută la alin. (5) art.278 CP RM conţine un caz special de căinţă sinceră a persoanei care a săvârşit infracţiunea sau a participanţilor la aceasta. Trebuie de remarcat că legiuitorul a formulat această normă astfel încât, la prima vedere, pare a fi un caz special de căinţa activă *vis-a-vis* de cea prevăzută la art.57 CP RM (Căinţa activă), însă nu este aşa; or, alineatul (2) al acestui articol stabileşte în mod expres că, *persoana care, în condiţiile alineatului (1), a săvârşit o infracţiune de altă categorie poate fi liberată de răspundere penală numai în cazurile prevăzute la articolele corespunzătoare din Partea specială a codului penal.* Astfel, urmând logica interpretării sintagmei „în condiţiile alineatului (1)", rezultă faptul că pentru liberarea de răspundere penală în legătură cu căinţa activă în cazuri speciale trebuie întrunite cumulativ condiţiile expuse la alin.(1) art.57 CP RM, şi anume: persoana a săvârşit o infracţiune pentru prima oară; persoana s-a autodenunţat de bunăvoie; persoana a contribuit activ la descoperirea infracţiunii; persoana a compensat valoarea daunei materiale cauzate sau, în alt mod, a reparat prejudiciul pricinuit de infracţiune. Excepţie fiind condiţia „infracţiunea săvârşită să fie uşoară sau mai puţin gravă".

În dezacord cu cele expuse, subliniem că prevederile de la alin.(5) art.278 CP RM nu condiţionează săvârşirea infracţiunii pentru prima oară, nici faptul ca persoana să compenseze valoarea daunei cauzate materiale cauzate sau, în alt mod, să repare prejudiciul pricinuit de infracţiune, nici chiar autodenunţarea, fiind suficient preîntâmpinarea autorităţilor despre faptele respective. Mai mult,această prevedere nu constituie temei de liberare de răspundere penală, fapt dedus din conţinutul alin.(5) art.278 CP RM, precum şi din coroborarea normelor prevăzute la alin.(5) şi alin.(6) art.278 CP RM care, în mod evident, se raportează la situaţii distincte care generează, în mod firesc, efecte distincte.

În aşa fel, norma de la alin.(5) art.278 CP RM, coborând cuantumul pedepsei pentru fapta comisă până la valoarea minimă, are calitatea de circumstanţă care atenuează răspunderea penală a persoanele ce au comis actul terorist, precum şi a celor care au participat la săvârşirea acestei infracţiuni, în mod implicit cu respectarea cumulativă a condiţiilor prevăzute de lege.

Recurgând la analiza sistemică a normelor din Codul penal al Republicii Moldova, se identifică circumstanţe atenuante similare celor specificate la alin. (5) art.278 Cod penal şi în Partea generală a Codului penal la art.76 lit.e) – prevenirea de către vinovat a urmărilor prejudiciabile ale infracţiunii săvârşite, precum şi lit.f) – autodenunţarea, contribuirea activă la descoperirea infracţiunii sau la identificarea infractorilor.

În acest context, este relevantă opinia doctrinară [18, p.56] potrivit căreia prevederea de la alin.(5) art.278 CP RM este una inutilă din motivul că în prezenţa circumstanţelor respective de la art.76 CP RM, instanţa ia în considerare aceste condiţii şi aplică o pedeapsă penală minimală. Incontestabil are dreptate autorul deoarece alin.(5) art.278 CP RM este aplicabil doar dacă persoana săvârşeşte o infracţiune prevăzută la alin.(1) art.278 CP RM şi la lit.b) şi c) alin.(2) art.278 CP RM (actul terorist comis: de către un grup criminal organizat; cu aplicarea armelor de foc sau a substanţelor explozive); or, în conformitate cu lit.a) alin.(1) art.78 CP RM (efectele circumstanţelor atenuante şi agravante) dacă minimul pedepsei cu închisoare prevăzut la articolul corespunzător din Partea specială a codului penal este mai mic de 10 ani (în cazul nostru este de 6 ani şi respectiv 8 ani), pedeapsa poate fi redusă până la acest minim.

Pe de altă parte, menţionăm că, condiţiile consemnate de legiuitor la alin.(5) art.278 CP RM se referă numai la conceperea unui comportament pozitiv obiectiv de către făptuitor, fără a specifica vreo condiţie ce ar indica asupra particularităţilor subiective ale acestuia. În acest plan, credem că temei pentru reducerea pedepsei penale până la minimul acesteia pentru infracţiunea de act terorist, nu trebuie să constituie doar simpla contribuţie a făptuitorului la prevenirea survenirii urmărilor sau la demascarea altor făptuitori, ci şi faptul că această activitate să fie voluntară şi neimpusă de nimeni; or, „căinţa sinceră a infractorului după ce i-a fost demonstrată vinovăţia nu poate fi echivalentă cu autodenunţarea care permite descoperirea şi cercetarea rapidă a infracţiunii şi repararea valorilor prejudiciate prin infracţiune” [19, p.234]. Doar aceste împrejurări, când făptuitorul se căieşte, adică manifestă sentimente de remuşcare şi regrete pentru faptele comise, poate real preveni comiterea pe viitor a actelor de terorism, în caz contrar, este discutabilă realizarea scopului legii penale şi anume prevenirea infracţionalităţii.

Din aceste considerente, precum și din motivul omiterii unor repetări şi aglomerări nejustificate a normelor din Codul penal al Republicii Moldova, venim cu propunerea de *lege ferenda* de a exclude prevederea de la alin.(5) art.278 CP RM.

Un alt vector al studiului este orientat spre analiza normei de la alin.(6) art.278 CP RM, care încurajează făptuitorul la încetarea acţiunilor infracţionale în etapa de pregătire a infracţiunii actul terorist.

Interpretarea anexei stipulate la alin.(6) art.278 CP RM ne permite să constatăm că aceasta reprezintă o formă specială a liberării de răspundere penală în legătură cu renunţarea de bunăvoie la comiterea infracţiunii (art.56 CP RM). Aceasta se confirmă prin faptul că decizia făptuitorului de a preveni comiterea actului terorist este anterioară începerii executării propriu-zise a infracţiunii. De altfel, legiuitorul defineşte noţiunea de „renunţare de bună voie de la săvârşirea infracţiunii” la alin.(1) art.56 CP RM ca: *încetarea de către persoană a pregătirii*

infracţiunii sau încetarea acţiunilor (inacţiunilor) îndreptate nemijlocit spre săvârşirea infracţiunii, dacă persoana era conştientă de posibilitatea consumării infracţiunii.

După cum se poate remarca prin interpretarea *ad litteram* a alin.(1) art.56 CP RM, este posibilă liberarea de răspundere penală pentru renunţarea de bună voie la săvârşirea oricărei infracţiuni, inclusiv şi a actului terorist. Astfel, se ivesc îndoieli referitoare la necesitatea prevederii de la alin.(6) art.278 CP RM.

Pentru soluţionarea acestei dileme concretizăm cerinţele extrase din dispoziţia de la alin.(6) art.278 CP RM, necesare pentru ca persoana să fie liberată de răspundere penală. Astfel, cum se menţionează şi în doctrină [20, p.532], persoana care a participat le pregătirea actului terorist este liberă de răspundere penală dacă: 1) datorită intervenţiei sale, sunt anunţate la timp autorităţile sau, pe altă cale, este preîntâmpinată executarea laturii obiective a actului terorist; 2) acţiunile respectivei persoane nu conţin o altă componenţă de infracţiune (altul decât actul terorist, de exemplu, art.145, 151, 149, 271, 290, 292, 293, 295 sau altele din Codul penal). Aşadar, simpla încetarea în perioada de pregătire a activităţii infracţionale nu este temei de liberare de răspundere penală. Dimpotrivă, indiferent dacă persoana pregăteşte infracţiunea de act terorist în mod individual, sau în orice formă de participaţie deţinând chiar şi rolul de autor, aceasta poate fi liberă de răspundere penală doar în cazul în care prin măsurile luate previne comiterea infracţiunii de act terorist.

După cum se poate remarca, legiuitorul fiind condiţionat de pericolul sporit al infracţiunii prevăzute la art.278 CP RM, a formulat dispoziţia normei de la alineatul (6) a acestui articol luând o atitudine mai severă faţă de făptuitor comparativ cu prevederile de la art.56 CP RM; or, oricare ar fi rolul persoanei la comiterea actului terorist acesta este racordat cu cel al organizatorului şi instigatorului, consideraţi ca cei mai periculoşi participanţi ai infracţiunii. Această ultimă afirmaţie este demonstrată prin prevederile alin.(4) art.56 CP RM, şi anume: *organizatorul şi instigatorul infracţiunii nu se supun răspunderii penale dacă aceste persoane, printr-o înştiinţare la timp a organelor de drept sau prin alte măsuri întreprinse, au preîntâmpinat ducerea de către autor a infracţiunii până la capăt.*

Având în vedere raționamentele expuse *supra* apreciem includerea în cadrul anexei de la alin.(6) art.278 CP RM a condiției *de preîntîmpinare a realizării actului terorism*. Totodată, venim cu propunerea de a substitui din cadrul alin.(6) art.278 CP RM a sintagmei „act de terorism" cu cea de „act terorist", raționamentul modificării statuează în utilizarea termenilor identici pentru același obiect vizat.

În cele din urmă, menționăm că, stimularea prin mijloace de drept penal a persoanelor ce au comis o infracțiune sau participă la pregătire acesteia se prezin-

tă a fi privită, atât de comunitatea internațională cât și de statul nostru, ca măsură actuală și oportună de prevenire a criminalității organizate în general și a actelor terorist în special.

Referințe bibliografice:

1. Dolea Igor, Roman Dumitru, Sedlețchi Iurie ș.a. Drept procesual penal. Chișinău: Editura Cartier, 2005.
2. Beernaert Marie-Aude. De l'irrésistible ascension des «repentis» et «collaborateurs de justice» dans le système penal. În: Déviance et Société, 2003, vol. 27.
3. Decretul Lege nr.8 din 15 ianuarie 1991. În: https://www.normattiva.it/uri-res/N2Ls?urn:nir:stato:decreto.legge:1991-01-15;8 (accesat 27.09.2019).
4. Decretul Lege nr.306 din 08 iunie 1992. În: https://www.normattiva.it/uri-res/N2Ls?urn:nir:stato:decreto.legge:1992-06-08;306 (accesat 27.09.2019).
5. Piacente Nicola. Terrorism: protection of witnesses and collaborators of justice. Conseil de l'Europe, 2006.
6. Codul penal german. În: https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/criminal_code_germany_en_1.pdf (accesat 27.09.2019).
7. Les repentis face a la justice penale, iunie, 2003. În: https://www.senat.fr/lc/lc124/lc124_mono.html#toc2 (accesat 27.09.2019).
8. Codul penal spaniol. În: https://www.boe.es/legislacion/codigos/abrir_pdf.php?fich=038_Codigo_Penal_y_legislacion_complementaria.pdf (accesat 27.09.2019).
9. Cod penal al Franței. În: https://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000006070719 (accesat 27.09.2019).
10. Rezoluţia Consiliului Uniunii Europene din 20 decembrie 1996 cu privire la colaboratorii la acţiunea în justiţie în cadrul luptei contra criminalităţii organizate. În: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A31997G0111 (accesat 27.09.2019).
11. Legea cu privire la prevenire și combaterea terorismului, nr.120 din 21.09.2017. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 20.10.2017, nr. 364-370.
12. Prevenirea şi controlul criminalităţii organizate – strategia Uniunii Europene pentru noul mileniu. În: Jurnalul oficial al comunităţilor europene nr. C124 Vol. 43 din 03 mai 2000.
13. Recomandarea Rec (2005) 9 a Comitetului de Miniştri al statelor membre privind protecţia martorilor şi a colaboratorilor justiţiei, adoptată de

către Comitetul de miniştri la 20 aprilie 2005. În: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805da70c (accesat 27.09.2019).
14. Revizuirea Recomandării REC(2005). În: https://rm.coe.int/revision-de-la-recommandation-rec-2005-9-relative-a-la-protection-des-/1680764761 (accesat 27.09.2019).
15. Glavan B. Liberarea de răspundere penală în legătură cu căinţa activă – mijloc juridic de combatere a sustragerilor de valori culturale. În: Problemele actuale de prevenire şi combatere a criminalităţii. Anuar ştiinţific. Ediţia a 8-a. Chişinău: Academia „Ştefan cel Mare", 2008, p.171
16. Convenţia Consiliului Europei cu privire la prevenirea terorismului, adoptată la 16.05.2005, în vigoare pentru Republica Moldova din 01.09.2008.
17. Brînza L. Renunţarea de bună voie la săvârşirea infracţiunii: unele propuneri de *lege ferenda.* În: Revista Studia Universitatis Moldaviae, 2014, nr.3(73), p.168
18. Dumneanu L. Analiza juridico-penală şi criminologică a terorismului. Chişinău: CEP USM, 2004.
19. Odagiu Iu. Stabilirea şi reţinerea circumstanţelor atenuante – necesitate şi realitate. În: Anale ştiinţifice ale Academiei „Ştefan cel Mare" a M.A.I. al Republicii Moldova. Ediţia a 4-a, 2003, p.234.
20. Brînza S., Stati V. Tratat de drept penal. Partea Specială. Vol.II. Chişinău: Tipografia Centrală, 2015, p.532.